

vizontszolgálat értékötbblete kárpótlandó s szolgál a jogosultak javára — arról kellett egy izben capacitálni: miként ha a vizontszolgálat értéke a faizás illetékét meghaladja, — ez esetben számítási alap erdőter kihasítására nem létezik. —

Nem kicsi azon esetek száma, mely az 1853-iki nyiltparancs minket erdőszöket illető részének tarthatlanságát s az erdő birtokosokra való válságos voltát hatékonyan bizonyítja, — és mégis e csodaszülött még mindig hatályban van! — a min én ugyan egyáltaljában nem tudnék csodálkozni, ha két év óta elfogadásra várakozó törvényjavaslatunk nem lenne, — mely nem csak az erdei szolgalmak megváltásának menetét határozza meg oly világosan s szabatosan, miszerént e törvények életbeléptével e téren a multakhoz hasonló esetek semmikép sem merülhetnének föl; de egy általjában az e nemü törvények mai színvonalán áll kétségbe vonhatlanul. —

Mindezekért azon szerény indítványt bátorkodom tenni, miként egyletünk s névleg érdemdus s köztiszteletü elnökünk hatályos befolyását kegyeskednék oda irányozni: hogy a még két év előtt kidolgozott s átvizsgált erdészeti törvényjavaslat az országgyűlés következő ülészaka alatt vétessék tárgyalás alá, s a hazai erdőbirtokosok s erdők érdekében mielőbb életbeléptetessék.

Nézetek a juhlegelőről az erdőben

ifj. Helm Ervintől.

A felső magyarországi hegységek erdeiben igen elterjedt mellékhasználatot képez az erdei legelő. Miután pedig az a birtokosra nézve, kinek saját juhászata vagyon, igen nagy fontossággal bir: szükségesnek tartom róla való nézeteimet nyilvánosság elé hozni, annál inkább, miután szaktársaim közül igen sok különben általában tisztelt egyéniség véleménye az enyimmel homlok egyenest áll. Teszem pedig ezt azon ohajtással, hogy t. szaktársaim vagy megczáfoljanak, vagy pedig állításomat helyesnek ismervén el, a juhlegelőnek a fenyvesekből való föltétlen kizárását megszüntessék.

Alig javultak a nagyrészt bevégzett tagosítások következtében a nagybirtokosra nézve annyira a birtokviszonyok, hogy az okszerű erdőgazdaságot oly igen zsidbasztó erdőszolgálmányok megszüntével erdeit saját belátása szerint rendezheti s ennél fogva jövedelme emelkedésére számolhat: már is akadályok hárulnak utjába. Mind ennek pedig csak félszeg felfogás az oka. Némely erdész nem gondolván a mezőgazdaság igényeivel, a melynek felső vidékenken különösen a marhatenyésztésre kell irányulva lenni, a juhokat, melyek különösen a hegyi rétek jó karban való tartására okvetlen szükségesek, az erdő legnagyobb ellenségeinek tekintik s azokat az erdőben, semmi szín alatt sem akarják meg tűrni.

Ezt csak oly erdész teheti, a ki egyedül a lelegelt füvet látja, a gajpjut pedig, a mely a birtokosnak annyit hoz be, számitáson kívül hagyja. Pedig mindig azt kellene szem előtt tartani, miként lehetne az uradalom számára mennél nagyobb jövedelmet teremteni. Meg kellene azt is fontolni jól, mivel fogjuk pótolni ezen jövedelmet, ha a legelőt megvonjuk a juhászattól? vagy is miként fogjuk azt másként értékesíteni?

Talán azt fogják felhozni némelyek: tökélyes állabok növesztése és külön e célra kihatott területek által.

Nem lehet tagadni, hogy juhnyájak, veszedelmére lehetnek az erdőnek: növedékvesztés, elsatnyulás, sőt igen sekély talajon elpusztulás is lehetnek a következmények. Bátran állithatnám, hogy a kisbirtokosok és különösen a községek erdeiben a legeltetés több kárt mint hasznot okoz. Mindez azonban csak sajátságos viszonyok között, és sem egy, sem két év alatt nem fog történni, hanem rendesen a helytelen berendezés a kezelő személyzet tudatlansága, közönyössége, gondatlansága vagy hanyagsága következménye.

Miként lehessen a juhlegelőt az erdőpusztulásának veszedelme nélkül használni, — a következőkben fogom kimutatni.

Az idősebb erdőrészeken keresztül futó utak, vagy határvonalak jó legelőt nyújtanak, és minden kár nélkül járhatók juhok által. Ha pedig tisztások vagy rétek vannak ily erdők között: a kezelő tiszt feladata hozzájuk vezető csapásokat kijelölni s azoknak betartására szigorún felügyelni, s meg akadályozni hogy a nyájak az erdőt keresztül kasul be

ne barangolják, miután ott ugy sincs legelő vagy csak igen kevés, különösen jól záródott erdőben.

A fiatalabb, még nem záródott fenyvesekbe is, a hol a fűtenyészet különösen buja szokott lenni, be lehet a juhokat bocsátani, ha csak időt veszünk magunknak arra, hogy a juhászokat a legeltetés módjára betanítsuk. Ha a juhnyáj sűrű csoportokban legel mint a raj, nemcsak a talajt tapossa le igen, de a növényzet nagy részét is. Oszszuk a nyáját apróbb csapatokra, engedjük azokat jobban szétterjeszkedni és nyugodtan legelészni: s erdő, legelő meg lesz óva a károsításoktól.

Legnagyobb elővigyázatot igényelnek az 5—10 éves fenyő ertvények, mert oktan legeltetés mellett nemcsak a csemeték mehetnek tönkre, hanem még a talaj is minden további művelésre használhatlanná válhat. De nem lehet állítani, hogy a legeltetés itt nem nyújtana kétszeres hasznot. Nem fogja tagadhatni senki sem, hogy minden figyelmes erdésznek arra kell törekedni, miszerint ültetvényei, melyek annyi költségbe kerültek, kellő világosságot és tért nyerjenek, tudván hogy e két tényező a növényélet fő feltétele. Nem látjuk-e kiterjedt ertvényeinket legtöbbször a gyomnövények és fű által évekig elnyomva sinlődni tönkre menni? Nem uralgnak-e az epilobium és a rubus fajok sátáni éرزszakkal drága pénzen előállított vetéseink és ültetéseink fölött. És még is némely erdész inkább látja kinlődni az ertvényt, minthogy megtünné itt a juhót, a mely kétszeres hasznot fogna e körülmények között hajtani.

Menjünk ki az erdőre, keressünk adatokat állításom támogatására és megczáfolására; végre is azon eredménye kell jutnunk: hogy a hol az erdő a legelő által szenvedett, ott csak rendetlenség és hiányos felügyelet volt a hiba; ellenben pedig ott, a hol fiatal ertvényeken juhnyájukat hajtottak néha néha át, a csemeték üde zöld színe, és vidor hoznővése csak jó hatásról tanuskodik; a legeléstől megkimélt helyek pedig a gyomnövényzet által elnyomva sinlődnék.

Idő és mérték: ezek a főtényezők, ezeket kell okszerűn alkalmazni s a kívánt cél elérve, a birtokos java előmozdítva lesz.

Következő szabályok szigorú betartása az, mit föltételül szabok a juh legelőnek nemcsak kár nélkül, hanem haszonnal való alkalmazására.

1. Nem szabad a juhot mindjárt kora tavasszal az erdőbe eresztteni, addig t. i. míg a hajtások oly gyengék, hogy a juh lerágná azokat, vagy kissé durvább érintésre letörnének; szóval míg a fiatal csemeték, igen is érzékenyek, hanem csak július, augusztus havakban, midőn már megfásultak.

2. Ne engedjük meg a juhok behajtását őszi vége felé vagy épen télen, különösen ne vörösfenyőcz, bükkfenyő (?) vagy sárgafenyő ertvényekbe, mert ezen évszakokban a fű száraz s nélkülöz minden táplálékot: a juh tehát kényszerítve van a csemetéken keresni azt.

3. Nem jó a juhot mindjárt reggel, vagy eső után a vágásba hajtani, mert a fű még nedves a harmattól, esőtől: a juh a nedves fűhöz nem fog nyúlni, hanem a hamarébb megszikkadó cserjéket és csemetéket fogja megrágcsálni.

4. Mielőtt a juhnyáját a fiatal ültetvény közé hajtánók, előbb mást kell egy darabig legeltetni, mert az éhes állat ahhoz nyúl, a mit legelől ér.

5. Meredek lejtők, különösen esős időben és addig míg talajuk ki nem szikkad a legeltétéstől meg kimérendők. Ugyan ez áll tartós szárazság idején is. Az erdész különös figyelmet fordítson ily területekre, s többször vizsgálja meg azokat, győződjék meg arról, fogatosítottak-e rendeletei vagy nem. Száraz, laza, televényben szegény talaj igen vigyázatos bánásmódot igényel, s jöhetnek elő oly esetek, midőn ily területeket a legeltetés elől teljesen el kell zárni.

6. Minden erdőrész legeltetésére külön napot kell meghatározni, hogy a legelés váltakozzék s nehogy egyes helyek folytonosan használtassanak, mások pedig egészen elmaradjanak.

A kellő rendszabályokat csak jó, állandó és kellőleg betanított pásztor személyzet fogja betartani, és fel lehet tenni, hogy minden mezőgazda kötelességének fogja ismerni ily személyzetet alkalmazni, miután ez *coditio sine qua non* a legelés megengedésére nézve.

A fennebbi rendszabályok betartására ügyelni a mezőgazdasági

tiszt dolga; az ellenőrzés az erdészeti védszemélyzeté. A főfelügyelet azonban mindig az erdészt illeti; tőle függ főleg: ártalmára, vagy hasznára lesz-e az erdőnek a legelő. Természetes hogy nem szabad ki-mélnie labant. Ez lehet oka hogy sokan kényelmesebbnek találják inkább betiltani a legelőt, mint magukat munkával és felelőséggel terhelni.

Ha a juhnyájakat az erdőből ki akarnók zárni, kénytelenek lennénk számukra az erdőből letarolni némely részeket s ezeket engedni át e cél-ra. Az a kérdés merül már most fel: meg felelhetnének-e ezen területek céljuknak tartamosan?

Ha valahol, úgy mészhegységekben, — melyeknek talaja köztudo-más szerint nem képes erejét úgy megtartani, mint más kőzetből táma-dott földnek, — semmi esetre sem lehetne azt várni. Rövid idő múlva csak a magár fű (*nardus stricta*) borítaná a legelő terét, melyről tudva van, hogy keménysége miatt egy marhanem sem kedveli. A mezőgazdának tehát, hogy nemesebb fűnemeket termelhessen a legelő trágyázásához kel-lene látni.

De tudjuk továbbá azt is, hogy laza mésztalajon kissé melegebb nyarakon a fű egészen kiég s a legelő nyáj semmi tápot sem talál.

A mezőgazdának tehát előbb utóbb a trágyát földjei és rétjeitől meg kellene vonni s a legelő javítására fordítani, vagy más költséges módon eszközölni azt, pl. erdőből hordatni meg földdel, lombbal, boro-nálni, különféle fűmagot vetni sat. A mi végre daczára a kiadásoknak mind nem vezetne kellő eredményre.

Utoljára még is a juhállomány kedvéért az erdőket fel kellene sza-badítani, s csak ott volnánk a hol voltunk, kivéven hogy a talaj tetemes részének kellő kihasználása elhanyagoltatván tetemes kárt okozánk az uradalomnak.

Az erdész, ki pályáját igaz vonzalamból választá, s mert hivatást érzett magában rája, szeretetteljes gondal fogja ápolni a rá bizott erdőt, s igyekezni fog minden ártalmat a mely azt fenyegetné távol tartani; de az erdő iránt való tulságos pietás ne tegye elfogultá, s a birtokos érde-keit közönyösség, kényelmesség vagy pedig a mezőgazdászati közegeivel való versengés által ne veszélyeztesse.

A legelő ártalmatlanságának legjelesebb biztosítékát a jó felügyelet alatt lévő védszemélyzet képezi. A hol elhanyagolt ertvényeket, helytelenül kezelt vágásokat találunk; a hol az erdőkártételek tulságosan elvannak szaporodva: ott az erdő legelése is ártalmas fog lenni, egyenesen csak azért: mert az erdőkezelőtiszt nem ügyel fel eléggé arra, teljesíti-e a védszemélyzet kötelességét vagy nem. Az erdőszemélyzet hanyagsága több ártalmat hozhat az erdőre, mint a juhnyájak. Az erdőlegelőt össze lehet hasonlítani a lóporral, a melyet a vele bánni tudó annyi előnnyel használhat fel, míg az avatatlan kezében roppant veszélyeket okozhat.

Az általam felhozottak lenyége az, hogy: az erdőtalaj termőképességének kihasználásában tekintélyes tényező a juhlegelő;

a juhok legeltetését kellő szabályozás mellett kár nélkül lehet alkalmazni az erdőben s ennél fogva a birtokos elvitázhatlan érdekében gyakorolandó is.

Gyümölcsfa tenyésztés az erdőben.

Oly kérdést penditünk itt meg, mely erdészekre nézve első láttattara különösnek, sőt talán kivihetlennak látszik, de nézzük meg azt közelebbről s átfogjuk látni, hogy csakugyan vannak oly gyümölcsfáink, melyek tenyésztése erdei fákkal elegyítve, nem csak lehetséges, de hasznos is.

Nem értjük itt azon nemesb gyümölcsfáinkat, melyek szorgos ápolás, és marha-trágya hiányában elfajulnak, ámbár vizáradások által látogatott berkeink állandóul termékeny talaján még a nemesb gyümölcsfanemek is igen jól tenyésznek, — hanem értjük a szelid- és a dgesztenyét és a diófát.

A szelidgesztenyét már is fölleljük erdeinkben honunk számos melegebb vidékein, hol, azok mint például Sopron-, Hont-, Bihar-, Szatmár-, Zala sat. megyék némely erdeiben néha kisebb terje-